

مقاله پژوهشی: بررسی و تحلیل جنگ ۳۳ روزه لبنان از منظر غافلگیری نظامی امنیتی

[20.1001.1.20084897.1400.19.86.2.9](https://doi.org/10.1001.1.20084897.1400.19.86.2.9)

قدیر نظامی پور^۱، ناصر پورصادق^۲، رضا کلهر^۳

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۸/۰۲

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۷/۰۲

چکیده

جنگ ۳۳ روزه که در سال ۲۰۰۶ م توسط رژیم صهیونیستی علیه لبنان به‌ویژه حزب ا... صورت گرفت از تحولات مهم و تأثیرگذار منطقه آسیای جنوب غربی است. تهاجم وسیع و همه‌جانبه‌ی رژیم صهیونیستی به لبنان در ژوئیه ۲۰۰۶ / تیرماه ۱۳۸۵ که ۳۳ روز به طول انجامید، نقطه‌ی عطفی در منازعات اعراب و رژیم صهیونیستی است. جنگ ۳۳ روزه که در واقع ششمین جنگ اعراب و رژیم صهیونیستی به‌شمار می‌رود، در مقایسه با جنگ‌های پیشین رژیم صهیونیستی طولانی‌تر و در نوع خود بی‌نظیر و از ابعاد مختلف و متفاوتی دارای اهمیتی فوق‌العاده و منحصربه‌فرد است؛ زیرا در این نبرد سنگین و همه‌جانبه رژیم صهیونیستی به اهدافی که پیش از جنگ با هماهنگی و حمایت آمریکا برای خود تعیین کرده بود دست نیافت؛ بنابراین تهاجم گسترده‌ی رژیم صهیونیستی با پیروزی رزمندگان مقاومت اسلامی پایان یافت و به‌تبع این موفقیت، معادلات داخلی لبنان، رژیم صهیونیستی و منطقه دستخوش تغییر و تحولات جدید و اساسی گردید. این مقاله به دنبال پاسخ عالمانه به این سؤال اصلی است: که "آیا حزب ا... لبنان در آغاز حمله رژیم صهیونیستی دچار غافلگیری شد؟" در صورت تأیید غافلگیری حزب ا... لبنان در شروع جنگ، سؤالات فرعی مطرح می‌گردد: ۱- علل و عوامل غافلگیری حزب ا... لبنان در شروع جنگ چه بوده‌اند؟ ۲- راه‌کارهای پیشگیری از غافلگیری نظامی-امنیتی از منظر رویکردی، ساختاری و روشی در آینده کدام‌اند؟ این پژوهش در ژمره‌ی تحقیقات کاربردی توسعه‌ای بوده و از ترکیب داده‌های کمی و کیفی شامل مصاحبه و پرسشنامه (باز و بسته) و همچنین از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی با رویکرد آمیخته استفاده شده است. حجم جامعه آماری و انتخاب اعضای جامعه به‌صورت هدفمند و تمام شمار و به تعداد ۴۰ نفر بوده است. قلمرو این پژوهش به لحاظ زمانی چند ماه قبل از شروع جنگ ۳۳ روزه رژیم صهیونیستی علیه لبنان (ژوئیه ۲۰۰۶ م) تا پایان سال ۲۰۰۶ م و از لحاظ مکانی حوزه قلمرو نفوذ انقلاب اسلامی و از لحاظ موضوعی ارائه راهکار پیشگیری از غافلگیری نظامی امنیتی می‌باشد. در ادامه علل و عوامل غافلگیری موردبررسی قرار گرفته به‌روش AHP رتبه‌بندی و درنهایت برای رفع ضعف‌ها و علل غافلگیری، راهکارهای رویکردی، ساختاری و روشی ارائه و درنهایت جهت پاسخ‌گویی به سؤالات پژوهش، ضمن مطالعه اسناد بالادستی، ۹ مؤلفه و ۶۰ گویه در حوزه‌ی غافلگیری احصاء گردید و در قالب سه پرسشنامه و برگزاری هیئت‌های اندیشه‌ورز نظرات خبرگان امر اخذ گردید و معین شد که حزب ا... لبنان در ابتدای جنگ سی‌وسه روزه دچار غافلگیری نشده است.

۱. دانشیار و عضو هیئت‌علمی دانشگاه عالی دفاع ملی.

۲. استاد و عضو هیئت‌علمی دانشگاه عالی دفاع ملی.

۳. دانشجوی دکتری رشته علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) Rezakalhor@chmail.ir

واژگان کلیدی: حزب ا... لبنان، جنگ ۳۳ روزه، غافلگیری نظامی امنیتی، پیشگیری

مقدمه

آنچه طی سی‌وسه روز میان رژیم صهیونیستی و لبنان اتفاق افتاد یک درگیری ساده نبود، جنگ بود؛ جنگی در ابعاد وسیع منطقه‌ای که به دنبال خود واکنش‌ها، مواضع و نتایج گسترده‌ای را به همراه داشت. باوجود جنگ‌های گوناگون رژیم صهیونیستی با کشورهای عربی و همسایگان خود، جنگ سی‌وسه روزه لبنان از ویژگی‌های منحصر به فردی برخوردار است. این جنگ به دلیل گستردگی و مدت طولانی آن به جنگ ششم معروف است و هزینه‌های سنگین و فراوانی را برای طرفین بر جای گذاشت. جنگ ششم به تحولات و ایجاد معادلات جدیدی در سطح لبنان، منطقه و جهان موجب شد.

بنابراین جنگ سی‌وسه روزه و مقاومت حزب ا... در برابر رژیم صهیونیستی، نقطه‌ی عطفی در تحولات و رویدادهای منطقه آسیای جنوب غربی محسوب می‌شود و تأثیر و تأثرات قابل توجهی را در منطقه و جهان بر جای گذاشته است.

تاکنون جنگ سی‌وسه روزه از دیدگاه‌های مختلف توسط پژوهشگران، نخبگان و علاقه‌مندان به ادبیات محور مقاومت مورد بررسی قرار گرفته است. یکی از موضوعات و سؤالات بسیار مهم در این حوزه این است که آیا کشور لبنان (حزب ا...) در شروع حمله رژیم صهیونیستی، دچار غافلگیری شد؟ اگر دچار غافلگیری شد علل و عوامل آن، چه بوده است؟

همچنین با توجه تحولات سیاسی، نظامی و امنیتی در دو دهه گذشته از جمله ظهور جریان‌های تکفیری در منطقه و گسترده‌تر شدن صحنه‌های نبرد و تغییرات سریع در تهدیدات نظامی - امنیتی، با استفاده از درس آموخته‌های جنگ سی‌وسه روزه، پیشگیری از غافلگیری متضمن چه تصمیماتی برای آینده است و چه راهکارهایی را باید اتخاذ نمود؟

مطالعه جنگ سی‌وسه روزه از این منظر از اهمیت و ضرورت فوق‌العاده‌ای برخوردار است که از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- ۱) شناسایی ضعف‌های کشور لبنان در برهه‌ی جنگ سی‌وسه روزه به‌خصوص شروع آن و اتخاذ تدابیر لازم برای جلوگیری از بروز تهدیدات مشابه با توجه به کثرت تهدیدات نظامی و امنیتی موجود در منطقه آسیای جنوب غربی.
- ۲) تمرکز بر موضوع غافلگیری که یکی از ترندهای مورداستفاده در جنگ‌ها بوده و در جنگ‌های اخیر همچون فتنه تکفیری به کرات شاهد آن بوده‌ایم.

۳) کمک به مراجع تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر نیروهای مسلح در مواجهه با تهدیدات جاری و آینده.

۴) در صورت ضعف در شناخت علل و عوامل غافلگیری نظامی و امنیتی، شناخت راه‌کارهای پیشگیری از آن دچار ضعف شده و احتمال بروز مصادیق غافلگیری در آینده افزایش خواهد یافت.

هدف اصلی این مقاله «تحلیل و بررسی شروع جنگ سی‌وسه روزه از منظر غافلگیر شدن یا غافلگیر نشدن» بوده و اهداف فرعی آن به شرح زیر می‌باشند:

۱) در صورت تأیید غافلگیر شدن لبنان (حزب ا...) در شروع جنگ سی‌وسه روزه، علل و عوامل آن مورد بررسی قرار گیرد.

۲) بر مبنای علل و عوامل احصاء شده راه‌کار پیشگیری از وقوع غافلگیری نظامی - امنیتی در آینده پیشنهاد گردد.

با توجه به اهداف مقاله سؤال اصلی پژوهش عبارت است از: «آیا لبنان (حزب ا...) در شروع جنگ سی‌وسه روزه غافلگیر شده است؟»

همچنین سؤالات فرعی پژوهش موارد ذیل می‌باشند:

۱) در صورت غافلگیر شدن لبنان (حزب ا...) در شروع جنگ سی‌وسه روزه، علل و عوامل آن، چه بوده‌اند؟

۲) راه‌کارهای پیشگیری از غافلگیری نظامی - امنیتی از منظر رویکرد، ساختاری و روشی در آینده کدام‌اند؟

مبانی نظری

- پیشینه تحقیق:

در خصوص موضوع غافلگیری و جنگ سی‌وسه روزه، پژوهش‌های متعددی انجام شده لیکن در این مقاله به سه مورد آن پرداخته می‌شود. آقای شفیع (۱۳۸۷)؛ در مقاله خود با عنوان «تأثیر جنگ ۳۳ روزه لبنان بر موقعیت منطقه‌ای ایران» نتیجه می‌گیرد: رژیم صهیونیستی در این نبرد سنگین و همه‌جانبه رژیم صهیونیستی به اهدافی که پیش از جنگ با هماهنگی و حمایت آمریکا برای خود معین کرده بود دست نیافت و تهاجم گسترده رژیم صهیونیستی با پیروزی رزمندگان مقاومت

اسلامی پایان بافت و به تبع این موفقیت، معادلات داخلی لبنان، رژیم صهیونیستی و منطقه دستخوش تغییر و تحولات اساسی و همچنین جایگاه منطقه‌ای ایران تقویت گردید.

آقای ستوده (۱۳۸۵)؛ در مقاله خود با عنوان «اهداف تجاوز ۲۰۰۶ اسرائیل به لبنان» نتیجه می‌گیرد: حمله نظامی ژوئن «۲۰۰۶» گرچه زیان‌های انسانی و مالی هنگفتی را برای ملت و دولت لبنان به همراه آورد، اما تجربه موفقیت‌آمیز دیگری را برای هم‌بستگی و یکپارچگی ملت لبنان به دنبال داشت. در این جنگ، حزب ... لبنان علی‌رغم موانع و مشکلات داخلی و خارجی نشان داد که امکان مقابله و شکست رژیم اسرائیل وجود دارد و برای اولین بار در یک جنگ به شدت نابرابر موانع از تحقق یافتن اهداف اسرائیل در سطوح ملی و منطقه‌ای شد.

خانم گرمابدشتی (۱۳۹۳)؛ در مقاله خود با عنوان «تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر جنبش حزب ... لبنان» نتیجه می‌گیرد: پیروزی انقلاب اسلامی ایران و گفتمان برخاسته از آن باعث شد تا مردم این سرزمین به‌خصوص شیعیان آن به مبارزات خود انسجام دهند و بعدها حزب ... لبنان به‌عنوان عمق راهبردی ایران قوی‌تر از دیگر گروه‌ها و مؤثرتر از آن‌ها در مقابل تجاوزات رژیم صهیونیستی ایستاده و در بازسازی لبنان خود را نشان دهد.

– مفهوم شناسی:

غافلگیری:

غافلگیری در لغت حالتی است که در اثر حمله بی‌خبر شخصی به شخص دیگر یا دیده شدن شخصی در حال انجام عملی غیرمنتظره به وجود می‌آید. غافلگیری حالت و صفت کسی است که غافلگیر کند/ حالت و صفت کسی است که غافلگیر شود. (دهخدا، ۱۳۹۰: ۲۰۴۰)

در اصطلاح نظامی غافلگیری عبارت است از: وارد ساختن ضربت به دشمن در زمان، مکان و حالتی که انتظار و آمادگی پذیرش و واکنش لازم علیه آن را نداشته باشد. غافلگیری یعنی تک به دشمن در زمان و مکان و طریقی که برای آن آمادگی نداشته باشد. مخفی داشتن طرح‌ها، پوشیده داشتن حرکات و استعدادهای خودی، عملیات پوشش و فریب تاکتیکی و سرعت در حرکات در غافلگیری نقش دارند. غافلگیری با حفظ اسرار نظامی، اختفاء و سرعت حاصل می‌شود. بسیاری از ارتش‌های جهان «غافلگیری» را به‌عنوان یکی از اصول جنگ پذیرفته‌اند. (رستمی، ۱۳۸۶: ۶۰۴)

رعایت اصل غافلگیری در تضمین ضریب موفقیت عملیات، کاهش تلفات نیروهای خودی و افزایش تلفات دشمن تأثیر مستقیمی دارد. در واقع، این اصل ترکیبی از حفاظت اطلاعات و عملیات فریب است. (گزیده اسناد عملیات والفجر ۸، ۱۳۸۱: ۱۴۶)

کالین گری، صاحب‌نظر نظامی استدلال می‌کند «غافلگیری... شرایطی است از عدم امنیت که در آن باید به سر ببریم» و همواره «مشخصه‌ی واقعی یا بالقوه‌ی جنگ است» اما گری تأکید می‌کند مهم‌ترین چیز برای استراتژیست‌ها مواجهه و طرح‌ریزی برای پیامدها و تأثیرات غافلگیری است که «توسط ما کنترل می‌شود و نه دشمن». برخی مواقع، تأثیرات اقدامات و قالب‌های ذهنی خودی منشأ غافلگیری‌اند. این امر چالشی است که رهبران سیاسی و نظامی را همانند کسانی که مکرراً به‌واسطه عدم توفیق خویش در تبدیل موفقیت میدان نبرد به نتایج مثبت راهبردی و سیاسی غافلگیر می‌گردند؛ دچار پریشانی و گیجی می‌کند. این مسئله ناشی از یک فرهنگ نظامی و راهبردی است که پیوند میان ابعاد نظامی و سیاسی سیاست را نادیده می‌انگارد (کالین گری، ۲۰۰۵: ۱۶۹). عدم شناخت و درک هوشمندانه و صحیح از نیات، مقاصد، توانایی‌ها و تصمیمات راهبردی دشمن، منجر به برداشت نادرست از تهدید شده و منافع حیاتی را به خطر می‌اندازد. (ویلی، ۱۳۸۹: ۱۳۲).

در میان تمامی رویدادهای قابل پیش‌بینی، پتانسیل غافلگیری راهبردی رویدادی است که باید حائز اهمیت‌ترین اطلاعات را در موردش جمع‌آوری کرد. غافلگیری باید از دو شرط برخوردار باشد تا صفت راهبردی به آن اطلاق گردد: نخست آن‌که غافلگیری مزبور به‌واسطه ناکامی در پیش‌بینی از سوی قربانی رخ می‌دهد. دوم آن‌که ناشی از اقدامی عامدانه از سوی کسی است که به آن مبادرت می‌کند. غافلگیری راهبردی صرفاً کیفیت آغازکننده نبرد نیست؛ بلکه پدیده‌ی مزبور حتی می‌تواند هنگامی به وقوع بپیوندد که دو طرف در یک نبرد آشکار درگیرند. (پارکر و همکاران، ۲۰۰۵: ۳۰۳)

اهمیت غافلگیری:

اگرچه غافلگیری تنها یکی از شیوه‌های اجرای تاکتیک‌های نظامی است؛ اما اهمیتش آن را تا سطح یک اصل از اصول جنگ ارتقاء داده است. غافلگیری را «راه میان‌بر» پیروزی نامیده‌اند زیرا نقش مستقیم و بسیار اثرگذاری در موفقیت هر یگان دارد. غافلگیری چنانچه با ترکیب‌های مختلفی از پنهان‌کاری، سرعت، فریب، یگانگی و جسارت تقویت گردد؛ تعادل قدرت را قاطعانه جابه‌جا و راه دستیابی به پیروزی را با تلاشی بسیار کمتر از حد تصور هموار می‌نماید. (کالینز،

۱۳۸۱: ۷۹)

موضوع غافلگیر نمودن دشمن و همچنین پیشگیری و مقابله با غافلگیری از دستورات دین مبین اسلام بوده که این امر در جنگ‌های پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) به‌وضوح مشاهده می‌شود.

خداوند متعال در قرآن کریم به صراحت امر می‌نماید^۱ که هیچ‌گاه نباید از حمله ناگهانی دشمن غفلت نمود و برای جلوگیری از غافلگیری فریضه عظیم نماز را نیز به نماز خوف تبدیل می‌نماید و حتی دستور می‌دهد در صورت جراحت و نزول باران که مجبور هستید اسلحه خود را بر زمین بگذارید نباید وسایل دفاعی خود همچون زره و کلاه‌خود را کنار بگذارید و این امر نشان‌دهنده اهمیت بسیار والای توجه به عدم غافلگیری از حملات دشمن در هر شرایطی می‌باشد.

فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) فرمودند:

«[خصوصیتی] که باید نیروهای مسلح ما به آن توجه داشته باشند، خوشبختانه توجه هم کرده‌اند و این کاملاً آشکار است، مسئله‌ی عمل به آیه شریفه «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ»^۲ است. معنای این آیه این است که غافلگیر نشوید؛ معنایش این است که اگر چنانچه دشمنی به شما حمله کرد، شما بر اثر کمبود امکانات، کمبود سلاح و مهمات، کمبود آمادگی، خسارت تحمل نکنید که خسارت شما خسارت ملت است، خسارت شما خسارت اسلام است.»^۳

غافلگیری راهبردی:

مفهوم غافلگیری راهبردی، ریشه در امور نظامی دارد و بر حيله‌های جنگی زیرکانه‌ای که علیه دشمنان خویش به کار می‌بندیم یا آن‌ها علیه ما به کار می‌بندند، دلالت می‌کند. از نظر شوارتز و رندال غافلگیری راهبردی دارای سه عنصر اساسی است که آن را از غافلگیری‌های معمول که در دنیای پیچیده امروزی متداول می‌باشند، متمایز می‌سازد: ۱- دارای تأثیرات عمیق و گسترده‌ای بر روی سازمان یا یک کشور است، ۲- الگوهایی از رویدادها هستند که اگر به وقوع بپیوندند، تغییر بزرگی در آینده ایجاد و تصمیم‌گیران را وادار می‌سازند مفروضات خود را درباره جهان به چالش بکشند و مستلزم گزینه‌های دشوار امروز می‌باشند. ۳- قواعد بازی و رقابت-پارادایم‌ها- را تغییر می‌دهند. به‌عنوان مثال، فروپاشی ناگهانی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱ م یکی از بزرگ‌ترین غافلگیری‌های راهبردی قرن بیستم به شمار می‌رود؛ زیرا موجبات دگرگونی عظیم در

۱. آیه ۱۰۲ سوره مبارکه نساء

۲. آیه ۶۰، سوره مبارکه انفال

۳. در دیدار فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴/۱/۳۰

سیاست و اقتصاد جهانی را فراهم و ذهنیت مرسوم و متعارف درزمینه‌ی تداوم بقای اتحاد جماهیر شوروی را با چالش مواجه ساخت. (شوارتز و همکاران، ۲۰۰۷: ۹۵-۹۴)

از نظر لی وای کئونگ، غافلگیری راهبردی در یکی از این دو مرحله رخ می‌دهد: الف- اکتساب، ارسال، ارزیابی و انتشار اعلام‌خطر راهبردی توسط جامعه‌ی اطلاعاتی و ب- درک (تشخیص) تهدید راهبردی توسط سیاست‌گذاران. درحالی‌که ناکامی در یک یا هر دو مرحله از مراحل فوق (که نتیجه خطا در درک تهدید می‌باشد)، در صورت تحقق تهدید، منجر به غافلگیری راهبردی می‌شود، بر اساس تعریف ادراک دقیق تهدید توسط سیاست‌گذاران احتمال وقوع غافلگیری راهبردی را از بین می‌برد. (لیوای کئونگ، ۱۹۹۸: ۱)

مفهوم پیشگیری:

پیشگیری از نظر لغوی عبارت است از؛ جلوگیری، دفع، صیانت، مانع‌شدن، جلو بستن (معین، ۱۳۶۰: ۴۸) و از نظر اصطلاحی یعنی: اقدامات احتیاطی برای جلوگیری از اتفاقات بد و ناخواسته. (مشیری، ۱۳۷۴: ۲۶) این واژه در مفهوم متداول آن در «پیش‌دستی کردن، پیشی گرفتن و به جلوی چیزی شتافتن» آمده؛ ولی به معنای «آگاه کردن، خبر چیزی را دادن» نیز آمده است. (اردبیلی، ۱۳۷۹: ۶۳) در نتیجه مؤلفه‌های آن عبارت‌اند از:

- اقدام پیشگیرانه تدبیری است که قهرآمیز یا سرکوبگر نباشد.
- اقدام پیشگیرانه تدبیری است که به‌طور مستقیم به پیشگیری اختصاص یافته باشد.
- اقدام پیشگیرانه اگر به ریشه‌کنی منجر نشود، باید از شمار آن بکاهد، یعنی با اثرگذاری بر فکر کارکنان، منجر به کاهش اقدام (در اینجا سستی و سهل‌انگاری) شود.
- اقدام پیشگیرانه نه‌تنها از راه فرآیند گذار اندیشه به عمل بر فرد تأثیر می‌گذارد؛ بلکه بر موقعیت‌ها یا شرایط محیطی نیز مؤثر است. این مؤلفه که مبنای یکی از تازه‌ترین تقسیم‌بندی‌های پیشگیری نیز قرار گرفته است؛ می‌رساند که پیشگیری باید هم‌زمان دربردارنده فرد و محیط پیرامون وی باشد. (رایجان اصلی، ۱۳۸۳: ۱۲۸)

بررسی شروع جنگ سی‌وسه روزه رژیم صهیونیستی علیه لبنان از منظر غافلگیری

برای تحلیل بیشتر این موضوع لازم است وقایع قبل از جنگ، موقعیت ژئوپلیتیک لبنان، حملات رژیم صهیونیستی و اهداف رژیم صهیونیستی از جنگ سی‌وسه روزه به‌صورت مختصر موردبررسی قرار گیرد.

حمله نظامی ژوئیه ۲۰۰۶. م رژیم صهیونیستی علیه لبنان، زمانی رخ داد که رژیم صهیونیستی با نادیده گرفتن تعهدات خود در اسلو (۱) و (۲) و قطع نامه‌های سازمان ملل، حملات گسترده‌ای را به لبنان آغاز کرد که مهم‌ترین هدف آن ایجاد شرایط جدید سیاسی در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی بود که بتواند اهداف خود را محقق سازد. این رژیم با استفاده از تجارب قبلی خود در حمله نظامی به لبنان، از جمله در سال ۱۹۸۷. م و ۱۹۸۲. م، این‌گونه تصوّر می‌کرد که می‌تواند به سرعت جنوب لبنان و شهر بیروت را اشغال نماید و از این طریق با ابزاری نیرومند در تقابل با خواسته‌های فلسطینیان، حزب ... و دولت سوریه وارد عمل شود؛ درحالی‌که به هیچ‌کدام از اهداف خود دست نیافت و با پیروزی حزب ...، بسیاری از تصاویر ذهنی قبلی و محاسبات رژیم صهیونیستی به هم ریخت و مسئله اعراب و رژیم صهیونیستی وارد مرحله جدیدی شد. در این مقاله برای نشان دادن جوانب مختلف جنگ، صرفاً اهداف رژیم صهیونیستی از این جنگ را با استفاده از سیر تاریخی مسئله رژیم صهیونیستی و لبنان مورد بررسی قرار می‌دهیم.

موقعیت ژئوپلیتیک لبنان

کشور لبنان دارای موقعیت سوق‌الجیشی و بین‌المللی است و درعین حال که کوچک‌ترین سرزمین آسیای جنوب غربی پس از بحرین بوده و مساحت آن حدود ۱۰۴۵۲ کیلومتر مربع می‌باشد، اما از تنوع خاص فرهنگی، سیاسی، مذهبی، اقتصادی و تجاری برخوردار است که این کشور را از سایر کشورهای عربی آسیای جنوب غربی متمایز می‌سازد.

این کشور در موقعیتی قرار گرفته که پل ارتباطی بین سه قاره‌ی اروپا، آفریقا و آسیا، محسوب می‌شود؛ بنابراین، محل مناسبی برای تبادلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. این کشور امروزه کانون پیوند میان دنیای عرب و مسلمانان از سویی و ارزش‌های غربی از سوی دیگر می‌باشد. (شیخ‌الاسلامی، ۱۳۹۲: ۵۹) موقعیت ساحلی لبنان با دریای مدیترانه با مرز ساحلی ۲۲۵ کیلومتری و بندرهای مهم بیروت، طرابلس، صور، صیدا و جونیه، این کشور را چهارراه مواصلاتی سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا قرار داده است و به‌منزله دروازه ورود به منطقه آسیای جنوب غربی محسوب می‌شود؛ بنابراین این کشور در گذشته و در تاریخ جدید خود همواره مورد توجه اقوام، گروه‌ها، نژادها و مذاهب مختلف از یک‌سو، و قدرت‌های فرا منطقه‌ای از سوی دیگر بوده است.

«گروه‌های نژادی لبنان شامل ۸۳٪ اعراب لبنانی، حدود ۸٪ اعراب فلسطینی، ۵٪ آرامنه و ۴٪ شامل بقیه نژادها از جمله کردها می‌گردند. در لبنان نزدیک به ۱۸ فرقه دینی به رسمیت

شناخته شده‌اند. فرقه‌های مذهبی از تنوع خاصی برخوردارند که دربرگیرنده یازده فرقه مسیحی شامل مارونی‌ها، ارتدوکس، کاتولیک، ارمنی‌های ارتدوکس، ارمنی‌های کاتولیک، پروتستان‌ها، سریانی‌های ارتدوکس، سریانی‌های کاتولیک، لاتین‌ها، گدانی‌ها، نستوری‌ها و... پنج گروه اسلامی شامل شیعیان، سنیان، دروزی‌ها، علوی‌ها و اسماعیلی‌ها می‌شوند. (نادری سمیرمی، ۱۳۷۶: ۱۴)

این تنوع قومی و مذهبی تا حد زیادی زمینه را برای تعارضات و جنگ داخلی فراهم ساخته است و قدرت‌های استعماری جهت دستیابی به اهداف خود این کشور را در سال ۱۹۷۵ م وارد جنگ داخلی کردند که تا سال ۱۹۷۹ م طول کشید و سرانجام متعاقب پیمان طائف، آتش‌بس داخلی حاکم شد. از سوی دیگر آنچه موقعیت جغرافیایی لبنان را در سطح منطقه‌ای به‌ویژه در وضعیت کنونی مضاعف می‌سازد مربوط به همسایگی این کشور با رژیم صهیونیستی است که همواره مورد توجه گروه‌های مبارز فلسطینی و لبنانی از یک‌سو و رژیم صهیونیستی از سوی دیگر بوده است. این رژیم به بهانه برقراری امنیت در مرزهای شمالی سرزمین اشغالی، از زمان تأسیس خود در سال ۱۹۴۸ م، چندین بار به خاک لبنان حمله نظامی کرده و بخش‌هایی از قسمت‌های جنوبی و بیروت را اشغال کرده است. در حمله‌های نظامی در سال‌های ۱۹۴۸، ۱۹۷۸، ۱۹۸۲، ۱۹۹۳ و ۱۹۹۶ م، بدون توجه به قواعد و قوانین بین‌المللی، هر بار به مناطق مسکونی و زیرساخت‌های اقتصادی لبنان حمله کرده و تلفات و هزینه‌های سنگینی را بر این کشور وارد آورده است که آخرین آن جنگ ۳۳ روزه ژوئیه ۲۰۰۶ م می‌باشد که سرانجام مجبور به پذیرش قطع‌نامه ۱۷۰۱ و آتش‌بس گردید.

امنیت مرزها برای رژیم صهیونیستی یک مسئله حیاتی است. این رژیم در قرارداد کمپ دیوید ۱۹۷۹ م با مصر تا حد زیادی مرزهای جنوبی و جنوب غربی خود را با این کشور آرام ساخت. (عبدالمجید، ۱۳۷۹: ۱۸) و با دولت مصر درباره تردهای مرزی به‌ویژه در گذرگاه راهبردی «رفح» معاهده امنیتی منعقد نمود. (سلیمانی، ۱۳۷۹: ۳۶۱) در حال حاضر به دلیل حمایت رژیم صهیونیستی از طرف دولت مصر و برقراری صلح میان دو کشور، این بخش از مرز و سرزمین فلسطین اشغالی در معرض تهدیدات خارجی کمتری قرار دارد. از سوی دیگر امنیت مرزهای میان رژیم صهیونیستی و اردن هم تا حد زیادی تأمین می‌باشد و میان دو کشور قرارداد امنیتی و مرزی در سال ۱۹۹۴ م منعقد شده است. (همان، ۳۷۷) سابقاً هم دولت اردن با

هم‌دستی رژیم صهیونیستی در سال ۱۹۷۰ م پایگاه‌های فلسطینیان در اردن را بمباران نمود که به سپتامبر سیاه معروف شد و از آن‌پس نیروی مقاومت فلسطین عملاً جایگاهی برای مقابله با رژیم صهیونیستی در این کشور در اختیار نداشت. دولت اردن در زمان شاه حسین با رژیم صهیونیستی سازش نمود و در حال حاضر نیز پادشاه این کشور خود را یکی از محورهای اصلی اجرای طرح خاورمیانه بزرگ می‌داند و در اردوگاه غرب در پی تأمین امنیت برای رژیم صهیونیستی و حل معضلات این رژیم در منطقه است. بر این اساس مرزهای شمالی رژیم صهیونیستی که به سوریه و لبنان منتهی می‌شود، هم در دهه‌های گذشته و هم در حال حاضر، برای رژیم صهیونیستی ناامن باقی‌مانده است. مهم‌ترین اختلاف سوریه با رژیم صهیونیستی مربوط به اشغال سرزمین فلسطین در سال ۱۹۴۸ م و اشغال بلندی‌های جولان در سال ۱۹۶۷ م می‌باشد و رژیم صهیونیستی با وجود تلاش‌های گسترده و در مقاطعی جنگ با سوریه، نتوانسته با دولت سوریه قرارداد صلح امضاء نماید و مشکل شناسایی خود را حل نماید. از سوی دیگر جنوب لبنان و بیروت تا سال ۱۹۸۲ م، عملاً محل استقرار چریک‌های فلسطینی به رهبری یاسر عرفات بود و نیروهای فلسطین در مقاطعی با سربازان رژیم صهیونیستی درگیر می‌شدند.

مهم‌ترین هدف رژیم صهیونیستی همواره این بوده که در صورت توانایی، بخش‌های جنوبی لبنان را ضمیمه خاک خود سازد و در غیر این صورت کمربند امنی در شمال برای امنیت مناطق و شهرک‌های صهیونیست نشین شمالی ایجاد نماید. مهم‌ترین مشکل رژیم صهیونیستی تاکنون این بوده است که نتوانسته با هر یک از دولت‌های سوریه و لبنان به صورت جداگانه قرارداد صلح امضاء نماید، زیرا مسائل لبنان و سوریه تا حد زیادی به هم تنیده است و انعقاد هرگونه صلحی به سوریه درگرو حل مسئله آوارگان فلسطین و رفع اشغال از سرزمین‌های فلسطین بوده است.

با توجه به مطالب فوق کشور لبنان و مرزهای جنوبی آن هم برای رژیم صهیونیستی و هم برای نیروهای مخالف این رژیم از اهمیت راهبردی برخوردار است. رژیم صهیونیستی و سوریه متقابلاً از لبنان برای اعمال فشار و تهدید علیه یکدیگر استفاده می‌کنند و نقش لبنان در منازعه اعراب و رژیم صهیونیستی همواره سرنوشت‌ساز بوده است. از سوی دیگر بین ایرانیان و لبنانی‌ها، علاقه‌های فراوانی چون پیوندهای تاریخی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی وجود دارد و همین پیوندها باعث شده است که انقلاب اسلامی ایران بیش از هر جا در لبنان مؤثر باشد. در لبنان، حزب ا... بیش از هر گروه سیاسی اسلامی دیگر، تحت تأثیر انقلاب اسلامی ایران قرار دارد. (آسوده، ۱۳۹۸: ۱۲۱)

ایجاد و تقویت حزب ... لبنان با هدایت و حمایت جمهوری اسلامی ایران از آن، منجر به ایجاد رابطه‌ای جدید و راهبردی بین یک نظام سیاسی یعنی جمهوری اسلامی ایران با بازیگر قوی منطقه‌ای یعنی حزب ... لبنان - که برخی آن را به‌اشتباه تنها، گروهی سیاسی نظامی می‌دانند، شده است، رابطه‌ای که می‌توان آن را راهبردی دانست و تأثیرات عمیقی بر منافع و اهداف ایران و هم‌پیمانانش گذاشته است. (باقری، ۱۳۹۷: ۴۴)

حملات رژیم صهیونیستی به لبنان

رژیم صهیونیستی به بهانه ایجاد امنیت در کمربند شمالی چندین بار به جنوب لبنان حمله نظامی کرده و بخش‌هایی از خاک این کشور را تصرف نموده است. این رژیم در سال ۱۹۷۸ م به جنوب لبنان حمله و یک منطقه امنیتی ایجاد کرد که در آن «سعد حداد» فرماندهی آن را بر عهده داشت؛ هدف رژیم صهیونیستی از میان بردن مقاومت فلسطین در این کشور بود. دو حمله دیگر مربوط به سال‌های ۱۹۸۲ و ۲۰۰۶ م می‌باشد که به لحاظ اهمیت جنگ ۱۹۸۲ م در تحلیل اهداف جنگ ۲۰۰۶ م، ابتدا این جنگ به صورت خلاصه بررسی می‌گردد.

الف) جنگ ۱۹۸۲: رژیم صهیونیستی در ژوئن ۱۹۸۲ م حمله گسترده نظامی خود را به جنوب لبنان آغاز کرد که به جنگ پنجم اعراب و رژیم صهیونیستی معروف شد. رابینوویچ معتقد است که این جنگ از جهاتی با سایر جنگ‌ها متفاوت بود:

۱. جنگ در لبنان و تاندازه‌ای برای لبنان صورت می‌گرفت، اما توسط رژیم صهیونیستی، سازمان آزادی‌بخش فلسطین (ساف) و تا حدی سوریه؛
۲. اولین جنگی بود که در زمان صلح نسبی بین اعراب و رژیم صهیونیستی اتفاق می‌افتاد؛
۳. روند صلح پنج‌ساله اخیر میان مصر- رژیم صهیونیستی در بروز این جنگ تأثیر داشت؛
۴. این جنگ به‌طور غیرمنتظره‌ای طولانی بود، اگر اواسط سپتامبر را نقطه پایانی آن تلقی کنیم، این جنگ ۳ ماه به طول انجامیده است؛
۵. و علاوه بر موارد فوق، ابعاد نظامی آن تحت‌الشعاع جنبه‌های سیاسی‌اش قرار گرفت.» (صفائی، ۱۳۶۸: ۱۳۵)

درواقع می‌توان جنگ ژوئن ۱۹۸۲ م را در کوتاه‌مدت تا حدی به نفع رژیم صهیونیستی دانست، اما در بلندمدت باعث ضعف، عقب‌نشینی و مرحله جدیدی در صورت‌بندی مسائل اعراب و رژیم صهیونیستی و صلح منطقه‌ای آسیای جنوب غربی شد. در یک جمع‌بندی، رابینوویچ اهداف رژیم صهیونیستی از این جنگ را به صورت زیر بیان می‌کند:

۱. نبود ساختن استحکامات نظامی «ساف» در جنوب لبنان و ایجاد حریم امنیتی به عرض چهل کیلومتر؛ یعنی به اندازه بُرد مؤثر توپخانه و موشک‌اندازه‌های ساف؛
 ۲. از میان بردن موقعیت «ساف» در بقیه نقاط لبنان به‌ویژه در بیروت، به‌منظور محدود کردن تسلط این سازمان بر نظام سیاسی لبنان و کاهش نقش آن در جنگ اعراب و رژیم صهیونیستی؛
 ۳. شکست ارتش سوریه در لبنان به‌منظور عملی کردن خروج کامل یا نسبی آن از این کشور و پیش‌دستی در احتمال بروز یک جنگ بین سوریه و رژیم صهیونیستی؛
 ۴. و به این ترتیب فراهم ساختن امکانات برای بازسازی دولت لبنان و نظام سیاسی آن، تحت نفوذ و استیلای متحدین رژیم صهیونیستی، یعنی بشیر جمیل و «جبهه لبنان». (همان: ۱۳۸)
- در روزهای نخست جنگ، رژیم صهیونیستی به سمت بخش‌های غربی و مرکزی جنوب لبنان حرکت کرد. «ساف» مقاومت محدودی کرد و نیروهای رژیم صهیونیستی ظرف سه روز به حومه بیروت رسیدند. با عقب‌نشینی «ساف» بر اساس طرح فیلیپ حبیب مقرر شد که نیروهای فلسطینی از ۲۱ اوت ۱۹۸۲. م خاک لبنان را ترک کنند و در همین تاریخ نیروهای چندملیتی، متشکل از آمریکا، فرانسه، انگلستان و ایتالیا وارد بیروت شدند تا بر امر خروج فلسطینیان از بیروت نظارت کنند. متعاقب آن «بشیر جمیل» بر اساس خواست رژیم صهیونیستی به ریاست جمهوری رسید. خروج «ساف» از بیروت و انتخاب بشیر جمیل به ریاست جمهوری، حاکی از این بود که اهداف جاه‌طلبانه‌ی جنگ در لبنان، در شرف تکوین است. مرکز سیاسی لبنان از تسلط سوریه و «ساف» بیرون آمده و در نظر بود تا به شکل غیرمعمولی، دولت مرکزی مقتدری با ویژگی همکاری نزدیک با رژیم صهیونیستی، بنیان‌گذاری گردد. درخواست دولت جدید لبنان مبنی بر لزوم خروج نیروهای سوری از شرق و شمال این کشور را که از جانب نیروهای نظامی برتر رژیم صهیونیستی نیز حمایت می‌شد، می‌توان قدم منطقی بعدی به حساب آورد. (همان: ۱۶۲)
- هدف دیگر رژیم صهیونیستی، انعقاد قرارداد صلح با دولت لبنان بود؛ این قرارداد با نمایندگانی از آمریکا، رژیم صهیونیستی و لبنان در ۱۲ ماده در ۱۷ می ۱۹۸۳ به امضاء رسید، مفاد امنیتی قرارداد از اهمیت خاصی برخوردار بود که بر اساس آن در محدوده‌ای که حدود آن را ارتش رژیم صهیونیستی تعیین می‌نمود، ارتش رژیم صهیونیستی مستقر گردیده و امنیت آن را بر عهده می‌گرفت و این به معنای مشروعیت بخشیدن به اشغال بود. (اسداللهی، ۱۳۷۹: ۸۱)

بر اساس این موافقت‌نامه، «ارتش رژیم صهیونیستی اجازه می‌یافت تا در محدوده‌ای در جنوب لبنان که تا رودخانه «الاولی» واقع در شمال شهر صیدا امتداد می‌یافت (تقریباً نیمی از کل مساحت کشور لبنان) واحدهای گشت زنی مشترک با ارتش لبنان تشکیل دهد». (همان: ۸۳) در واقع می‌توان گفت که هدف رژیم صهیونیستی ضمیمه کردن جنوب لبنان به خاک خود بود و در این رابطه اقداماتی را انجام داد. (همان: ۷۷) در این جنگ گرچه رژیم صهیونیستی به پیروزی-های کوتاه‌مدت دست‌یافت، اما با شکل‌گیری نیروی مقاومت، به تدریج توان و قدرت ارتش رژیم صهیونیستی برای حضور در خاک لبنان تحلیل رفت و سرانجام مجبور به ترک اراضی اشغالی لبنان در سال ۲۰۰۰ م شد که به نوبه خود نقطه عطفی در تاریخ پیروزی‌های حزب ... گردید.

ب) **تجاوز نظامی ۲۰۰۶:** رژیم صهیونیستی برای دست‌یابی به اهداف چند سطحی و گسترده خود، حملات نظامی هوایی، دریایی و زمینی را در ژوئیه آغاز نمود. این رژیم با توجه به تجارب قبلی خود از جنگ ۱۹۸۲ م این‌گونه تصور می‌کرد که می‌تواند به همه یا بخش‌هایی از اهداف از پیش تعیین‌شده دست یابد. در ابتدا، حمله را به بهانه دستگیری دو سرباز خود توسط حزب ... لبنان توجیه نمود و در سطح جهانی این‌گونه وانمود ساخت که مسبب شروع جنگ نیروی مقاومت است. در روزهای اولیه، اهداف برنامه‌ریزی‌شده کاملاً مشخص نبود، ولی به سرعت از طریق محافل سیاسی و مسئولان سیاسی کشورها از جمله کاندولیزا رایس، وزیر امور خارجه وقت آمریکا و جورج بوش رئیس‌جمهور وقت این کشور و مقامات رژیم صهیونیستی پرده از اهداف پنهان این حمله برداشته شد.

اهداف رژیم صهیونیستی از جنگ ۳۳ روزه

در یک بررسی می‌توان مهم‌ترین اهداف ملی و منطقه‌ای رژیم صهیونیستی را به صورت ذیل بیان نمود:

۱. نابودی حزب ... لبنان و یا زمینه‌سازی برای خلع سلاح کامل آن؛
۲. ایجاد تفرقه و جنگ داخلی در لبنان؛
۳. از میان بردن پایگاه اجتماعی و سیاسی حزب ... در لبنان؛
۴. جبران شکست ارتش رژیم صهیونیستی در عقب‌نشینی از جنوب لبنان در سال ۲۰۰۰ م؛
۵. برون‌فکنی مسائل داخل رژیم صهیونیستی در رابطه با حماس و تشکیل دولت مستقل فلسطینی؛

۶. ایجاد دولت دست‌نشانده در لبنان و تلاش برای شناسایی رژیم صهیونیستی از طرف دولت لبنان؛
۷. اعمال فشار بر سوریه برای حل مسائل بلندی‌های جولان و انعقاد قرارداد صلح با سوریه و شناسایی رژیم صهیونیستی از طرف این کشور؛
۸. رفع مشکلات رژیم صهیونیستی با سایر دول عرب به‌منظور برقراری روابط گسترده دیپلماتیک و اقتصادی با این کشور؛
۹. برقراری صلح در آسیای جنوب غربی به نفع رژیم صهیونیستی؛
۱۰. مهار نیروهای مخالف رژیم صهیونیستی در داخل کشور و در سطح منطقه.

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع کاربردی توسعه‌ای است. از آنجایی که هدف، دستیابی به علل و عوامل غافلگیری حزب ... لبنان بوده و می‌تواند مورد استفاده نیروهای مسلح قرار گیرد؛ از نوع کاربردی بوده و نظر به اینکه به دنبال شناسایی و بازنگری راه‌کارهای پیشگیری از غافلگیری است؛ توسعه‌ای می‌باشد. این تحقیق با روش توصیفی تحلیلی و با رویکرد آمیخته انجام شده است. قلمرو زمانی آن چند ماه قبل از شروع جنگ ۳۳ روزه رژیم صهیونیستی علیه لبنان (ژوئیه ۲۰۰۶ م) تا پایان سال ۲۰۰۶ م و از نظر مکانی حوزه قلمرو نفوذ انقلاب اسلامی و به لحاظ موضوعی نیز شناخت علل و عوامل غافلگیری نظامی امنیتی حزب ... لبنان در شروع جنگ سی‌وسه روزه و راه‌کارهای پیشگیری از تهدید مشابه می‌باشد.

جامعه آماری موردنظر این مقاله خبرگان حوزه غرب آسیا و محور مقاومت با ویژگی‌های ذیل می‌باشند:

- آشنایی با حوزه‌های دفاعی - نظامی، اطلاعاتی و امنیتی در سطوح مختلف تاکتیکی، عملیاتی و به‌خصوص راهبردی؛
- آشنایی و حضور در مناطق جغرافیایی محور مقاومت به‌ویژه کشورهای سوریه و لبنان؛
- آشنایی با اصول و تئوری‌های تهدیدات در بُعد نظامی و امنیتی به‌خصوص تهدیدات بدیع و معاصر همانند تهدیدات تکفیری‌ها، آمریکا، رژیم صهیونیستی و عربستان که در حال حاضر گریبان گیر نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران هست.

اعضای جامعه آماری با ویژگی‌های فوق طلی جلسات طوفان مغزی با استادان و خبرگان در موضوع تحقیق از ستاد کل نیروهای مسلح، قرارگاه مرکزی خاتم‌الانبیاء (ص)، واجا، آجا، سپاه، کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی انتخاب شده‌اند. با توجه به حجم جامعه آماری انتخاب اعضای جامعه به صورت هدفمند و تمام شمار و به تعداد ۴۰ نفر بوده است.

در گردآوری داده‌ها با روش کتابخانه‌ای از ابزار فیش‌برداری از کتاب‌های علمی و تخصصی، مقالات علمی و پژوهشی موجود، اسناد و مدارک دست‌اول، پایان‌نامه‌ها، آرشیو و سایت‌های اینترنتی دانشگاهی استفاده و در گردآوری داده‌ها با روش پیمایشی از طریق برگزاری جلسات طوفان فکری، مصاحبه و پرسشنامه‌های ساخت‌یافته و عمیق و ترکیبی استفاده شده است. برای تدوین مؤلفه‌ها و گویه‌های غافلگیری، نظرات نخبگان اخذ شده و لذا روایی برحسب خبرگی تحصیل شده است. برای محاسبه پایایی، با استفاده از نرم‌افزار SPSS آلفای کرونباخ پرسشنامه محاسبه که مطابق جدول زیر از پایایی مناسبی برخوردار است.

جدول ۱: آلفای کرونباخ

Cronbach's Alpha	N of Items
۰,۹۳۱	۶۰

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

برای بررسی و تحلیل مبحث غافلگیری لازم است ابتدا مؤلفه‌ها و گویه‌های اصلی آن احصاء شده و مدل مفهومی متناسب تدوین گردد و سپس مصادیق غافلگیری همچون شروع جنگ سی‌وسه روزه با این مدل مطابقت داده‌شده و وضعیت غافلگیری و همچنین علل و عوامل آن برحسب مدل و الگوی تدوین‌شده بررسی و تحلیل گردد و در این راستا مؤلفه‌ها و گویه‌های متعدد غافلگیری با ۹ مؤلفه و ۶۰ گویه به شکل زیر تدوین گردید.

مؤلفه‌های اصلی غافلگیری عبارت‌اند از: ۱- ساختار ۲- طرح‌ریزی و جمع‌آوری ۳- پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار ۴- تصمیم‌گیران ۵- توان ۶- آمادگی ۷- حریف ۸- محیط ۹- دکتربین.

جدول ۲: مؤلفه‌ها و گویه‌های غافلگیری

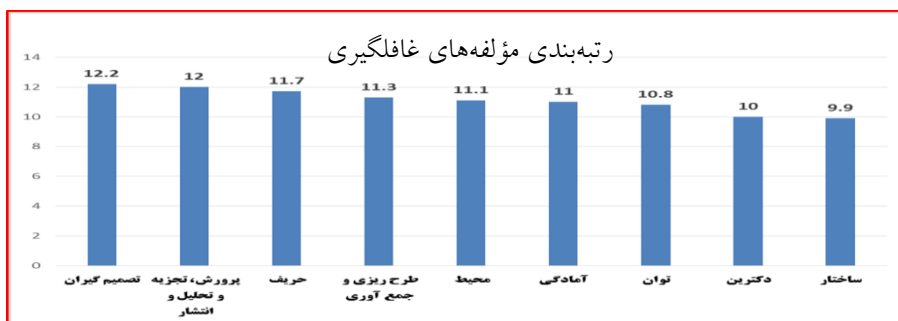
تصمیم گیران	پرورس، تجزیه و تحلیل و انتشار	طرح ریزی و جمع‌آوری	ساختار
درک و پذیرش تهدید توسط تصمیم گیران	قدرت و هوشمندی راهبردی تحلیل گران در ارائه تحلیل همه‌جانبه و قابل اطمینان و اتکا	برآورد و پیش‌بینی فرضیات از توانمندی‌ها و نیت دشمن	قدرت و انسجام ملی
تصمیم و اقدام به‌موقع (قدرت تصمیم‌گیری) و ابلاغ به هنگام به مجریان	ارزیابی صحیح، تعیین ارتباط، قابلیت اعتماد و دقت اخبار	ژرف‌نگری در برآورد نسبت به دشمن	یکپارچگی، هماهنگی و تعامل بین جامعه اطلاعاتی ن.م و کشوری
اعتماد تصمیم گیران به کارشناسان و تحلیل گران اطلاعاتی	تعامل تفاهم و اعتماد دوجانبه بین تحلیل گران اطلاعاتی و تصمیم گیران	درک صحیح از روندها و پیش‌بینی تهدیدات	تعامل نظام سیاسی و اجرایی با نهادهای دفاعی و امنیتی و اطلاعاتی
هماهنگی و انسجام در تصمیم گیران (در سطوح تاکتیکی، عملیات و راهبردی)	تفسیر مناسب (تجزیه- ترکیب و نتیجه‌گیری) از مفهوم احتمالی اخبار ارزیابی شده و توسعه فرضیات	درک صحیح مأموریت	تعامل و پیوستگی بین سه سطح تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی
اعتماد بی‌جا به متحدان و هم‌پیمانان	انتشار گزارش‌های به‌موقع هشدار (آنی)	دسترسی مناسب به اطلاعات	برخورداری از روند جذب نیروی اطلاعاتی کارآمد (نشان- جذب - آموزش دانش - شناخت)
پرهیز از سیاسی (جناحی) شدن اطلاعات در رده تصمیم گیران	استفاده بهینه از ابزارها و نرم‌افزارهای تحلیل	تعیین صحیح عوامل و منابع اطلاعاتی	ساختار اطلاعاتی و امنیتی در سطوح راهبردی، تاکتیکی و فنی
انطباق تصمیمات با امکانات در اختیار برای پیشگیری از غافلگیری	انتشار گزارش‌های نوبه‌ای اطلاعاتی	تجدیدنظر در برآوردهای اطلاعاتی پس از ارزیابی و تفسیر اخبار و اطلاعات بر مبنای فرضیات اولیه و بعدی به‌صورت مداوم	برخورداری کشور از ساختار مناسب و هماهنگ مدیریت بحران
داشتن برآورد دقیق از پای‌کار آوردن نیروهای خودی در هنگام نیاز	ارائه برآورد اطلاعاتی	نظارت بر تلاش جمع‌آوری	آمادگی، چابکی، انعطاف‌پذیری و قوام دفاعی و اطلاعاتی

تصمیم گیران	پرورس، تجزیه و تحلیل و انتشار	طرح ریزی و جمع آوری	ساختار
عدم باور، اعتقاد و توجه تصمیم گیران (غیر ن.م) به طرح ریزی قبل از بحران و جنگ	ثبت و مرتب کردن اخبار در گروه های مرتبط به هم	تجزیه و تحلیل عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی های اطلاعاتی و بهره گیری به موقع از آنها	حفاظت اطلاعات
		تجدید نظر و پیشنهاد عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی های اطلاعاتی	
		تهیه طرح جمع آوری اخبار با توجه به عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی های اطلاعاتی	
		تعیین صحیح قرائن و شواهد	
		کمک به موقع به فرمانده در صدور راهنمای طرح ریزی با تجزیه و تحلیل صحیح در سطح کلان	
		تبیین و تعیین صحیح عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی های اطلاعاتی	

دکترین	محیط	حریف	آمادگی	توان
راهنماهای اطلاعاتی	حضور در محیط (داخلی و خارجی)	شناخت توانمندی اطلاعاتی، نظامی و فنی دشمن نسبت به خودی	آمادگی روحی (انگیزه - اراده) و مهارتی نیروها برای مقابله	برخوردار از توان بازدارندگی برتر یا متوازن
سیاست های اطلاعاتی	توانمندی در محیط (داخلی و خارجی)	شناخت دکترین و توانمندی دشمن در زمینه عملیات فریب و نیرنگ	دشمن شناسی	ایجاد زیرساخت های لازم برای پیشگیری از غافلگیری
	شناخت کافی نسبت به محیط (داخلی و خارجی)	شناخت راه کارهای غیر قابل پیش بینی، پیچیدگی اقدام، ابتکار عمل و آمادگی دشمن	تهیه برآورد و طرح های دفاعی و امنیتی	در اختیار داشتن نیروی انسانی ماهر و کارآزموده

توان	آمادگی	حریف	محیط	دکترین
در اختیار داشتن امکانات و تجهیزات لازم برای مقابله با تهدید	اجرای رزمایش و آموزش‌ها	شناخت اقدامات اختفا و پنهان‌کاری دشمن	دوری و نزدیکی تهدید نسبت به منافع کشور	
	سرعت عمل در بسیج و پای‌کار آوردن امکانات			

پس از تدوین و احصای مؤلفه‌ها و گویه‌های غافلگیری، در قالب پرسشنامه اول نظر خبرگان در خصوص اهمیت هر یک از مؤلفه‌ها و گویه‌ها به‌روش رتبه‌بندی سلسه‌مراتبی^۱ اخذ و با استفاده از نرم‌افزار Expert Choise مورد تحلیل قرار گرفته و مؤلفه‌ها و گویه‌های هر مؤلفه رتبه‌بندی شدند.

نمودار ۱: رتبه‌بندی مؤلفه‌های غافلگیری

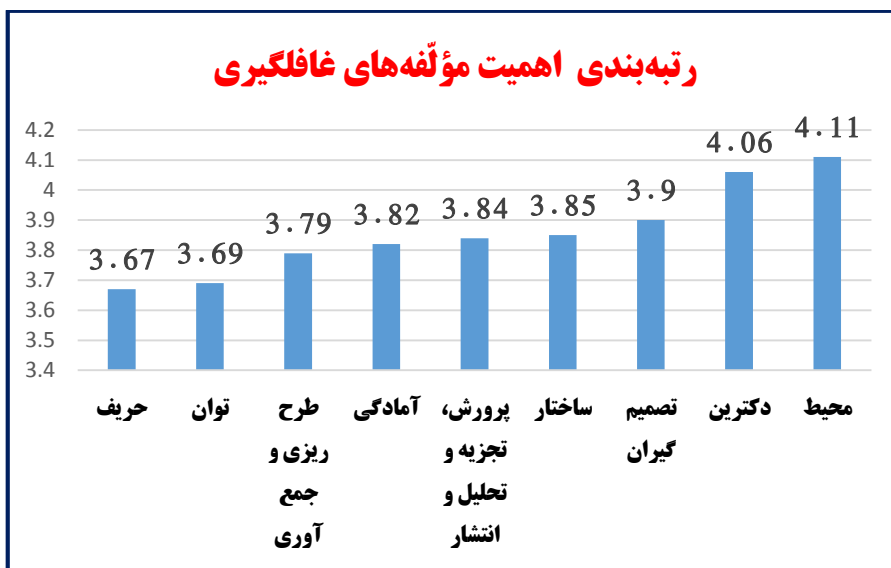
همان‌طور که در نمودار فوق مشاهده می‌گردد از نظر نخبگان مهم‌ترین مؤلفه در حوزه غافلگیری مؤلفه تصمیم‌گیران و سپس مؤلفه پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار می‌باشند و مؤلفه‌های ساختار و دکترین در رتبه‌های پایانی هستند. به همین ترتیب گویه‌های هر یک از مؤلفه‌ها نیز رتبه‌بندی شدند که در جدول ۲ قابل ملاحظه هستند. در ادامه در قالب پرسشنامه دوم مؤلفه‌ها و گویه‌های غافلگیری از نظر سطح (تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی) و از نظر نوع (نظامی، سیاسی و اطلاعاتی) مورد بررسی قرار گرفتند که نتیجه آن به‌طور کلی در قالب جدول ۳ قابل مشاهده است.

^۱. AHP

جدول ۳: مقایسه سطح و بُعد مؤلفه‌های غافلگیری

ردیف	مؤلفه	بُعد			سطح		
		اطلاعاتی	نظامی	سیاسی	تاکتیکی	عملیاتی	راهبردی
۱	ساختار	۴/۴۷	۳/۹۶	۳/۴۶	۲/۹۳	۴/۱۳	۴/۳۴
۲	طرح‌ریزی و جمع‌آوری	۴/۶۷	۳/۸۷	۲/۴۸	۳/۰۷	۳/۸۵	۳/۹۴
۳	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۴/۶۷	۳/۵۶	۲/۷۳	۲/۵۵	۳/۶۳	۴/۴۵
۴	تصمیم‌گیران	۳/۵۲	۳/۸۳	۴/۱۹	۲/۶۳	۳/۷۴	۴/۲۱
۵	توان	۴/۱۵	۴/۷۲	۳/۸۲	۳/۴۷	۴/۳۵	۴/۷۳
۶	آمادگی	۴/۱۵	۴/۷۰	۳/۱۹	۳/۷۳	۴/۳۸	۴/۰۴
۷	حریف	۴/۵۱	۴/۱۰	۲/۷۲	۳/۴۶	۴/۲۵	۳/۶۶
۸	محیط	۴/۰۲	۴/۰۶	۳/۶۷	۳/۱۱	۳/۵۴	۴/۳۹
۹	دکترین	۴/۴۳	۴/۰۳	۳/۳۳	۳/۲۳	۳/۹۱	۴/۳۳
	متوسط	۴/۲۹	۴/۰۹	۳/۲۹	۳/۱۳	۳/۹۸	۴/۲۳

همان‌طور که مشاهده می‌شود در حوزه غافلگیری سطح راهبردی و بُعد اطلاعاتی از دیگر سطوح و ابعاد از اهمیت بیشتری برخوردار هستند بنابراین باید توجه و تمرکز بر گویه‌هایی باشد که بیشترین نقش را در سطح راهبردی و بُعد اطلاعاتی دارند. پس از تحلیل مؤلفه‌های غافلگیری در قالب دو پرسشنامه مزبور، در قالب پرسشنامه سوم وضعیت مؤلفه‌ها و گویه‌های غافلگیری در زمان شروع جنگ سی‌وسه روزه بررسی شد که نتایج نظرات خبرگان به شرح نمودار ۲ به دست آمد:

نمودار ۲: رتبه‌بندی اهمیت مؤلفه‌های میزان غافلگیری لبنان در جنگ ۳۳ روزه با رژیم صهیونیستی

همان‌طور که در نمودار فوق مشاهده می‌شود؛ بر مبنای نظر خبرگان مسلط به حوزه‌ی محور مقاومت، میانگین امتیاز مؤلفه‌های غافلگیری در تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان در جنگ ۳۳ روزه از ۵ نمره ۳٫۸۶ را کسب نموده است که متوسط به بالا می‌باشد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که کشور لبنان در آن برهه زمانی دچار غافلگیری نشده است. در بین مؤلفه‌ها، مؤلفه‌های محیط، دکترین و تصمیم گیران قوی‌ترین مؤلفه‌ها بودند. برای احصای علل و عوامل غافلگیری، گویه‌های غافلگیری نیز بر حسب نظر نمونه آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که رتبه‌بندی گویه‌ها به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۴: رتبه‌بندی گویه‌های میزان غافلگیری لبنان در جنگ ۳۳ روزه با رژیم صهیونیستی

کد مؤلفه	مؤلفه	کد گویه	گویه	امتیاز
۱	ساختار	۱۰۸	برخورداری کشور از ساختار مناسب و هماهنگ مدیریت بحران	۳/۲۲
۵	توان	۵۰۱	ایجاد زیرساخت‌های لازم برای پیشگیری از غافلگیری	۳/۳۳
۳	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳۰۹	ارائه برآورد اطلاعاتی	۳/۳۳
۲	طرح ریزی و جمع آوری	۲۱۴	نظارت بر تلاش جمع آوری	۳/۳۳

۳/۳۳	عدم باور، اعتقاد و توجه تصمیم گیران (غیر م.ن) به طرح ریزی قبل از بحران و جنگ	۴۰۹	تصمیم گیران	۴
۳/۳۳	شناخت توانمندی اطلاعاتی، نظامی و فنی دشمن نسبت به خودی	۷۰۴	حریف	۷
۳/۴۴	استفاده بهینه از ابزارها و نرم افزارهای تحلیل	۳۰۳	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳
۳/۴۴	تعیین صحیح قرائن و شواهد	۲۱۰	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۴۴	اجرای رزمایش و آموزش ها	۶۰۴	آمادگی	۶
۳/۵۶	تعیین صحیح عوامل و منابع اطلاعاتی	۲۱۲	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۵۶	تصمیم و اقدام به موقع (قدرت تصمیم گیری) و ابلاغ به هنگام به مجریان	۴۰۴	تصمیم گیران	۴
۳/۵۶	برخورداری از روند جذب نیروی اطلاعاتی کارآمد (نشان - جذب - آموزش دانش - شناخت)	۱۰۶	ساختار	۱
۳/۶۷	ژرف نگری در برآورد نسبت به دشمن	۲۰۴	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۶۷	ساختار اطلاعاتی و امنیتی در سطوح راهبردی، تاکتیکی و فنی	۱۰۱	ساختار	۱
۳/۶۷	تجدیدنظر در برآوردهای اطلاعاتی پس از ارزیابی و تفسیر اخبار و اطلاعات بر مبنای فرضیات اولیه و بعدی به صورت مداوم	۲۰۶	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۶۷	در اختیار داشتن نیروی انسانی ماهر و کارآموده	۵۰۳	توان	۵
۳/۶۷	شناخت اقدامات اختفا و پنهان کاری دشمن	۷۰۲	حریف	۷
۳/۷۸	تجدیدنظر و پیشنهاد عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی های اطلاعاتی	۲۰۷	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۷۸	دسترسی مناسب به اطلاعات	۲۱۳	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۷۸	شناخت راه کارهای غیرقابل پیش بینی، پیچیدگی اقدام، ابتکار عمل و آمادگی دشمن	۷۰۳	حریف	۷
۳/۷۸	قدرت و هوشمندی راهبردی تحلیل گران در ارائه تحلیل همه جانبه و قابل اطمینان و اتکا	۳۰۵	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳
۳/۷۸	تهیه طرح جمع آوری اخبار با توجه به عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی های اطلاعاتی	۲۰۸	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۷۸	برخوردار از توان بازدارندگی برتر یا متوازن	۵۰۴	توان	۵

۳/۷۸	داشتن برآورد دقیق از پای کار آوردن نیروهای خودی در هنگام نیاز	۴۰۵	تصمیم گیران	۴
۳/۷۸	درک صحیح مأموریت	۲۰۱	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۷۸	انتشار گزارش های نوبه ای اطلاعاتی	۳۰۸	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳
۳/۷۸	اعتماد تصمیم گیران به کارشناسان و تحلیل گران اطلاعاتی	۴۰۱	تصمیم گیران	۴
۳/۸۹	درک صحیح از روندها و پیش بینی تهدیدات	۲۰۵	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۳/۸۹	دشمن شناسی	۶۰۵	آمادگی	۶
۳/۸۹	شناخت دکترین و توانمندی دشمن در زمینه عملیات فریب و نیرنگ	۷۰۱	حریف	۷
۴/۰۰	حفاظت اطلاعات	۱۰۷	ساختار	۱
۴/۰۰	برآورد و پیش بینی فرضیات از توانمندی ها و نیات دشمن	۲۰۲	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۴/۰۰	تعامل و پیوستگی بین سه سطح تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی	۱۰۵	ساختار	۱
۴/۰۰	یکپارچگی، هماهنگی و تعامل بین جامعه اطلاعاتی ن.م و کشوری	۱۰۲	ساختار	۱
۴/۰۰	تجزیه و تحلیل عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی های اطلاعاتی و بهره گیری به موقع از آنها	۲۱۱	طرح ریزی و جمع آوری	۲
۴/۰۰	تعامل نظام سیاسی و اجرایی با نهادهای دفاعی و امنیتی و اطلاعاتی	۱۰۳	ساختار	۱
۴/۰۰	آمادگی، چابکی، انعطاف پذیری و قوام دفاعی و اطلاعاتی	۱۰۴	ساختار	۱
۴/۰۰	پرهیز از سیاسی (جناحی) شدن اطلاعات در رده تصمیم گیران	۴۰۸	تصمیم گیران	۴
۴/۰۰	دوری و نزدیکی تهدید نسبت به منافع کشور	۸۰۴	محیط	۸
۴/۰۰	تهیه برآورد و طرح های دفاعی و امنیتی	۶۰۱	آمادگی	۶
۴/۰۰	در اختیار داشتن امکانات و تجهیزات لازم برای مقابله با تهدید	۵۰۲	توان	۵
۴/۰۰	ثبت و مرتب کردن اخبار در گروه های مرتبط به هم	۳۰۱	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳
۴/۰۰	درک و پذیرش تهدید توسط تصمیم گیران	۴۰۲	تصمیم گیران	۴
۴/۰۰	تفسیر مناسب (تجزیه - ترکیب و نتیجه گیری) از مفهوم احتمالی اخبار ارزیابی شده و توسعه فرضیات	۳۰۴	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳
۴/۰۰	راهبردهای اطلاعاتی	۹۰۲	دکترین	۹

۴/۰۰	انتشار گزارش‌های به‌موقع هشدار (آنی)	۳۰۷	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳
۴/۰۰	ارزیابی صحیح، تعیین ارتباط، قابلیت اعتماد و دقت اخبار	۳۰۲	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳
۴/۱۱	انطباق تصمیمات با امکانات در اختیار برای پیشگیری از غافلگیری	۴۰۳	تصمیم گیران	۴
۴/۱۱	سیاست‌های اطلاعاتی	۹۰۱	دکترین	۹
۴/۱۱	هماهنگی و انسجام در تصمیم گیران (در سطوح تاکتیکی، عملیات و راهبردی)	۴۰۷	تصمیم گیران	۴
۴/۱۱	حضور در محیط (داخلی و خارجی)	۸۰۲	محیط	۸
۴/۱۱	کمک به‌موقع به فرمانده در صدور راهنمای طرح‌ریزی با تجزیه و تحلیل صحیح در سطح کلان	۲۰۳	طرح‌ریزی و جمع‌آوری	۲
۴/۱۱	شناخت کافی نسبت به محیط (داخلی و خارجی)	۸۰۱	محیط	۸
۴/۲۲	توانمندی در محیط (داخلی و خارجی)	۸۰۳	محیط	۸
۴/۲۲	قدرت و انسجام ملی	۱۰۹	ساختار	۱
۴/۲۲	تعامل تفاهم و اعتماد دوجانبه بین تحلیل‌گران اطلاعاتی و تصمیم گیران	۳۰۶	پرورش، تجزیه و تحلیل و انتشار	۳
۴/۳۳	تبیین و تعیین صحیح عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی‌های اطلاعاتی	۲۰۹	طرح‌ریزی و جمع‌آوری	۲
۴/۳۳	سرعت عمل در بسیج و پای‌کار آوردن امکانات	۶۰۲	آمادگی	۶
۴/۴۴	اعتماد بی‌جا به متحدان و هم‌پیمانان	۴۰۶	تصمیم گیران	۴
۵/۰۰	آمادگی روحی (انگیزه - اراده) و مهارتی نیروها برای مقابله	۶۰۳	آمادگی	۶

نتیجه‌گیری

تهاجم گسترده و همه‌جانبه رژیم صهیونیستی به لبنان در ژوئیه ۲۰۰۶. م که ۳۳ روز به طول انجامید یکی از بااهمیت‌ترین وقایع و رویدادهای تاریخی منطقه بود، به‌نوعی که این جنگ ویرانگر، نقطه‌ی عطفی در تاریخ منازعات منطقه‌ی غرب آسیا به شمار می‌رود، زیرا نتایج و پیامدهای آن علاوه بر لبنان بر کل منطقه و خارج از آن تأثیر گذاشت و اهمیت آن را از جهات مختلف دوچندان ساخت.

پس از آن که حمله آمریکا و رژیم صهیونیستی علیه جنبش حزب ا... لبنان، برای از بین بردن این جنبش با شکست پایان یافت، ایران به عنوان حامی اصلی حزب ا... لبنان قدرتمندتر از پیش در حالی که نفوذش مورد پذیرش قرار گرفته بود، از جنگ خارج شد.

در پاسخ به سؤال اصلی این پژوهش که عبارت بود از: آیا حزب ا... لبنان در آغاز حمله رژیم صهیونیستی دچار غافلگیری شد؟ بایستی این گونه مطرح نمود که صاحب نظران این حوزه و همچنین جامعه خبرگان مورداستفاده در این پژوهش بر این باورند که جنگ ۳۳ روزه در ابعاد مختلف سیاسی - نظامی بر تغییر شرایط نظامی - امنیتی منطقه تأثیرگذار بوده است. در این نبرد، حزب ا... لبنان نه تنها دچار غافلگیری نظامی امنیتی نشد بلکه در طول این نبرد سی و سه روزه غافلگیری های متعددی را در سطوح مختلف به دشمن صهیونیستی تحمیل نمود، به نحوی که در پایان این جنگ جایگاه نظامی - اطلاعاتی حزب ا... به عنوان عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران در منطقه ارتقا پیدا کرده و توانایی ابزار بازدارندگی آن مضاعف گردید، همچنین نتایج این نبرد توان تأثیرگذاری ایران در روند صلح آسیای جنوب غربی را بیش از پیش افزایش داده و موجب رشد جریان های اسلام گرای مورد حمایت ایران شد. در عین حال قدرت چانه زنی ایران به طور غیرمستقیم در معادلات مهم منطقه ای افزایش یافت و موجب تقویت و ارتقای جایگاه آن و همچنین ارتقای جایگاه محور مقاومت اسلامی در سطح منطقه گردید.

بر این اساس و بر مبنای تجزیه و تحلیل به عمل آمده در این مقاله می توان تحلیل زیر را در خصوص مصادیق و مؤلفه های غافلگیری در شروع جنگ ۳۳ روزه ارائه نمود:

- ۱- نه نفر از خبرگان مسلط به حوزه محور مقاومت در خصوص این مصداق اظهار نظر نموده اند که متوسط نمره مصداق از ۵ نمره ۳،۸۶ را کسب نموده است که متوسط به بالا می باشد.
- ۲- نه مؤلفه غافلگیری همگی متوسط رو به بالا و در حد خوب ارزیابی شده اند.
- ۳- با توجه به این که تمامی گویه ها امتیاز بالایی (۳/۲۲) را احراز نموده اند، گویه های این مصداق به عنوان قوت های اساسی در نظر گرفته شده اند.
- ۴- گویه های "آمادگی روحی و مهارتی نیروها برای مقابله" از مؤلفه و گویه "اعتماد بی جا به متحدان و هم پیمانان" از مؤلفه تصمیم گیران قوی ترین گویه ها از بین ۶۰ گویه می باشند.
- ۵- گویه های "ایجاد زیرساخت های لازم برای پیشگیری از غافلگیری"، "ارائه برآورد اطلاعاتی" و "نظارت بر تلاش جمع آوری" ضعیف ترین مؤلفه ها در بین ۶۰ مؤلفه می باشند.

فهرست منابع

- "قرآن کریم"، ترجمه ناصر مکارم شیرازی (۱۳۷۳)، نشر دارالقرآن الکریم، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، قم
- امام خمینی (رحمت الله علیه)، "صحیفه نور"، تهران، دفتر حفظ و نشر آثار امام (رحمت الله علیه)
- امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، "مجموعه بیانات"، قابل دسترسی در: WWW.Khamenei.ir

الف - منابع فارسی:

- آسوده، رضا و رفیع، حسین (۱۳۹۸)، "نقش انقلاب اسلامی ایران بر جنبش‌های اسلامی؛ با تأکید بر هم‌گرایی ج.ا.ایران و حزب ا... لبنان"، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی انقلاب اسلامی، پاییز، شماره ۷، ص ۱۲۱
- اسداللهی، مسعود (۱۳۷۹)، "از مقاومت تا پیروزی"، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات اندیشه‌سازان نور، صص ۷۷-۸۳
- باقری، محسن و یزدانی، عنایت‌اله (۱۳۹۷)، "تبیین منافع و اهداف استراتژیک ج.ا.ایران در اتحاد استراتژیک با حزب ا... لبنان"، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، تابستان، شماره ۵۳، ص ۴۴
- حسن‌لو، خسرو (۱۳۹۳)، "تدوین نظریه دفاع هوشمند در نظام دفاعی ج.ا.ایران"، رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۹۰)، "لغت‌نامه (فرهنگ متوسط)"، انتشارات دانشگاه تهران
- رستمی، محمود (۱۳۸۶)، "فرهنگ واژه‌های نظامی"، تهران، انتشارات ایران سبز
- رشید، غلامعلی (۱۳۸۳)، "بازدارندگی و تهدیدات فرا روی ج.ا.ایران"، مجله مطالعات دفاعی استراتژیک، شماره ۲۰، صص ۷-۳۰
- سلیمانی، محمدباقر (۱۳۷۹)، "بازیگران روند صلح خاورمیانه"، تهران، انتشارات وزارت امور خارجه، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، صص ۳۷۷ - ۳۶۱
- شیخ‌الاسلامی، محمدحسن و فاطمی‌صدر، امیر (۱۳۹۲)، "دیپلماسی عمومی ج.ا.ایران در لبنان"، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، زمستان، شماره ۹، ص ۵۹
- صفائی، جواد (۱۳۶۸)، "جنگ برای لبنان «۱۹۱۵ - ۱۹۷۰»"، تهران، نشر سفیر، صص ۱۶۲-۱۳۵
- عبدالمجید، وحید (۱۳۷۹)، "کمپ دیوید پس از دو دهه"، تهران، نشر، اطلاعات، ص ۱۸
- کالینز، جان‌ام (۱۳۸۳)، "استراتژی بزرگ-اصول و رویه‌ها"، تهران، چاپ سوم، مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه

- کریمی، حمید (۱۳۹۱)، "تبیین الگوی بازدارندگی همه‌جانبه دفاعی ج.ا.ایران در مقابل تهدیدات ناهم‌تراز"، رساله دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی
- نادری سمیرمی، احمد (۱۳۷۶)، "لبنان"، تهران، انتشارات وزارت امور خارجه، ص ۱۴
- والتر، لاکوئر (۱۳۸۱)، "جهان اسرار: کاربرد و حدود اطلاعات"، مترجم معاونت پژوهشی دانشکده اطلاعات، تهران
- ویلی، بارتون، (۱۳۸۹)، "فریب و غافلگیری در جنگ"، مترجمین داود رمضانی تکلیمی و بهزاد ناجی، تهران، مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی

ب- منابع انگلیسی:

- Fayazmanesh, Sasan (2008). The United States and Iran: sanctions, wars and the policy of dual containment. New York: Taylor & Francis. ISBN 0-415-77396-2
- Lee Wai Keong, Christopher (1998). "Strategic Surprise". Journal of Singapore Armed Forces, Journal V24 N3, Jul-Sep 1998
- Krishnadas, Devadas (2005). "Imagining Surprise: Locating the Casualty of Strategic Surprise". The Fletcher School, Tufts University
- Schwartz, Peter and Randall, Dough (2007). "Ahead of the Curve: Anticipating Strategic Surprise", Blindside: How To Anticipate Forcing Events and Wild Cards in Global Politics. Brookings Institution Press
- Silianos Vidalis and Andrew Blyth, Understanding and Developing a Threat Assessment Methodology. School of Computing, University of Glamorgan